

Kertomus Suomesta

V. 1914—1917.

Kirj. Jenny Soininen.

(Jatkoa)

Oltiin tietävinään, että urkijoita on varattu joka paikkaan. Yleisöä pidettiin silmällä, jos olisi kavaltajia löytynyt jossakin. Teattereissa, kaupapuodeissa ja yleensä jokapaikassa oli näitä pitkäkorvaisia kuuntelijoita. Kansalaisista kasvoi urkijoita, niitä oli "kun kesällä karpäsiä". Vaikka aivan mitätöntä tapahtui, tehtiin "karpäsestä harkänen".

Näinollen aina täytyi pelätä, että seinilläkin on korvat. Ei voinut puhua muutoin kun kuiskaamalla ja aivan luotetuissa piireissä.

Muutamia viikkoja pidettiin Helsinki aivan pimeänä. Ei edes kuu valaisut taivasta. Muuta valoa ei näkynyt, kun autojen ja moottoripyörien punainen valo.

Kerran kuljin pikku tyttöni kanssa iltasella ulkona, tulitikku laatikko toisessa ja kynttilän pätkä toisessa kädessä. Mikon kadun kulmassa rätäpasiin tulen, että näin, jos olen oikealla tiellä menossa.

Sattui joskus hyvin huvittavia kohtauksia. Hieno rouva tai neiti löi yhteen katujätkän kanssa ja välistä hienot herrasmiehet joutuivat mummojen syliin.

Vähän kerrallaan pelko haihtui. Alettiin syyttämään katu-lyhtyjä maalattuina tummansiniseksi ja punaisiksi. Kaikki sentään piti olla tummaan verhoon puettua.

Marras- ja joulukuussa alettiin kiireesti rakentamaan valjeja ja patteria ja kaivamaan juoksuhautoja. Pitkin viljapeltoja asetettiin piikkilankalinjoja. Kalliovuoriin sanottiin tehdyn käytäviä ja asuntoja, joita ei tunteneet muut, kun niiden tekijät.

Nyt oli hyvä työaika niille, joiden piti tehdä ansiotyötä. Neljä markkaa maksettiin talvipäivältä siihen aikaan.

Vanhat harmaahapsiset ukot ja pienet pojatkin olivat tervehdeltä, kaikilla vain oli sama palkka. Pyhätkin tehtiin töitä, paitsi Joulü ja Loppiainen oltiin vapaina.

Pikkupojat olivat nopeita kantamaan santapusseja, joista tehtiin vallitusten seinämät. Pojat vaihtoivat virkaa keskenään. Toisin päivin täyttivät, toisin päivin kantoivat pusseja. Yksi piteli pussin suuta auki, toinen täytti ja kolmas raasti niitä pois. Veivät suuren rovin viereen, jossa kuivattelivat pusseja. Ne eivät näes saaneet olla märkiä. Siellä rovin luona saivat poikaparit lämmitellä hetken. Isommille miehille se työ ei ollut niin raskasta, kuin noille pikkumiehille. He joskus kantoivat yhtä turveta kepin varassa koko päivän, eivätkä kiirehtineet, vaikka komentajat kuinka kulkivat ympärillä.

Ukot eivät liikoja kiirehtineet, pääasia että juuri liikkui. Mutta kauan tämä ei käynyt päinsä, kun jo alettiin eroittaa pois töistä. Koitettiin saada vapaaehtoisia Muurmanille ja Kantalahteen rautatietöihin. Eipä vain kovin moni värväytynyt vapaaehtoisesti, vaikka luvattiin vapaa kyyti ja muita etuoikeuksia.

Kevätalvella käytiin jo talolisten kimppeun, määrättiin joka talosta mies ja hevonen töihin kahden viikon aikana. Kesällä pidennettiin määräaika kuudeksi viikoksi. Kaksitoista markkaa maksettiin miehelle, joka hevosen kanssa oli töissä. Joku ta-

lollinen maksoi pari markkaa lisää, jos sai etulaisen, sillä kesällä eivät talon hevoset olisi joutaneet pois. Kesällä tuli jalkamiesten vuoro. Eikä nytkään auttanut itku, vaan lähteä piti, vaikka olisi ollut vanhempikin.

Kirkkonummella, Porkkalassa ja Makelo nimisellä saarella ruvettiin rakentamaan linnoitusta. En voi paljon Makelon työmaasta kertoa, kun siellä ei ollut sukulaisia tahi tuttuja töissä. Sen kuulin, että ammollaan sielläkin oli portti, joka johti ikuisuuteen. Laivat kuljettivat raajarikkoja Helsinkiin sairaalaan, että vallan vakituinen laivaliikenne piti olla saaren ja kaupungin välillä.

Elintarpeet nousivat nyt huimaavasti. Rahaa oli kyllä nyt runsaasti. Paperiliuskoja laskettiin liikkeelle, eikä juuri muuta rahaa näkynyt. Hopeamarkat hävisi, niinkuin maa ne olisi niellyt. Luvattiin viisisataa paperimarkkaa sadan markan hopearahasta. Luvattiinpa jo lopulta kolmekin sataa markkaa yhdestä markan kappaleesta, jos siinä löytyi vuosiluku 1862. Pienet rahat loppuivat viimein niin kokonaan, että harvoin näki edes kupari ja hopea pennejä. Syyskesällä tuli melu kahdenkymmenen markan rahoista. Niitä oli joku mestari itse valmistellut. Sai niitä ensin kaupaksi hyväntaloustisesti, ennenkuin huomattiin, että ne eivät olleetkaan virallisia setelirahoja. Tämän jäljestä oli kovin vaikea saada kaupaksi seteliä nim. 20:n kun ei tahtonut tietää, mikä oli oikea, mikä väärä. Sitteen kehoitettiin jokainen tarkastamaan setelirahansa. Markan paperiliput olivat luotettavimmat, vaikka ne muutoin olivat, kun olutpullon "etiketit". Ne oli vaan pieniä, kolmen tuuman pitkiä ja kahden tuuman levyisiä liuskoja, vaalean punaisia toiselta puolen, yhden markan otsikolla. Aivan valkeita toiselta puolelta. Tätä hyvää rahaa täytyi olla suuri joukko, ennenkuin tuli toimeen. Pahin pula oli niitä säilyttäessä. Jos oli parisenkymmentä dollaria, niin pussi jo oli aivan pullollaan. Sataa markkaa ei saanut mahtumaan kohta minnekkään.

Vaatteiden hinta kohosi aivan suunnattomasti. Ensimmäisenä sota syksynä olisi saanut ostaa halvalla hyviä vaatteita juutalaisten "narikoista", jonne herrat veivät vaatteitaan. Pitivät parempana saada edes jonkun summan rahaa, vaikka vähemmänkin, kun antaa niitä aivan ilmaiseksi työlläisjoukoille.

Juutalaisten silmät ensiksi aukeni, kun pahin pakokauhu oli mennyt ohi. Niitä kiireessä myytyjä vaatteita piti nyt harjata ja puhdistaa parhaan mukaan. Jopa nousi vanhoille tavaroille hinta. Maksettiin parsituista vaatteista jo enempi, kun niiden arvo oli ollut uutena.

Ihminen on kummallinen, mukautuvainen. Kaikki tämä hälinä ja melu, ei saanut paljon innostusta aikaan. Elettiin kuin ennenkin, eipä enää välitetty juuri mistään sanottavasti.

(Jatk.)

SYNTYNYT

Meille syntyi

TERVE TYTTÖ

9 päivä huhtikuuta, jolle annoimme nimen:

VILMA ELVIIRA

Anna ja Frank Palola, Marcorie, Sask., Canada.

Työn marttyyrit

Kirj. Arvid Johnson

(Jatk.)

— Nämä asunto- ja ruokakäymykset ovat minusta paremmin sivuseikkoja. Tietysti ihminen ei voi nukkua taivasalla, vielä vähemmän tehdä työtä syömättä, tuumi Oskari äiti. — Tilat eivät ole meillä avarat, ainoastaan pari pientä huonetta ja ruoka sellainen talonpoikainen, mutta koettakamme olla sovinnollisia. Muuten haluaisin kuulla mitä hommataan suurissa teollisuuskeskuksissa, sellaisissa, missä on tuhansittain ihmisiä kasaantunut toinen asunto toisensa viereen. Ovatko ne liikkeet kaikki perustettu alunpitäin armeliaisuuslaitoksiksi, niinkuin se tämkin tässä. Silloin kun olivat juuri tämän laitoksen paikkaa tässä katsomassa tapahtui tässä meidän pitäjässä sellainen kummallisuus, että kirkkoherra muutti taivaaseen ja ilman sitä ei tietenkään tultu toimeen. Siis paikka ilmoitettiin auki hakukelpoisten haettavaksi. Silloin tämä meidän nykyinen hengenmiehemme vaalisarjassaan "hokasasi" huomauttaa jumalan suuresta armosta, joka on langennut tälle seurakunnalle, lähettämällä armeliaan miehen, joka suo työtä ja ruokaa pitäjän vähävaraisille.

Juuri Oskarin äidin näitä puhessa saapui vanha eukko, nimeltään Kustaava. En ehtinyt kuulla hänen sukunimeään.

— Älkää jumalan tähden pelästykö Ojalaska, änkkyti hän. Teidän ukkonne on loukkaantunut. Nuo jumalan työt ovat ankaria. Sanoivat miehene huolimattomuudessaan kävelleen putoavan hirren alle. Ei hän kuollut ole, vaan on se vissiin huonosti käynyt, koska on ollut tiedoton koko ajan kun ovat lähteneet kaupunkiin viemään.

— Mitä te siinä änkkyätte jumalan töistä ja huolimattomuudesta, kyllä nuo seikat muutenkin tiedän, vaan sanokaa, mitenkö se on käynyt ja koska? Ennen päivällistäkö vai jälkeen ja onko hän kuollut heti ilma kenenkään auttamatta?

— Niin — niin sanoi, että siellä oli ollut neljä miestä ylhäällä laittomassa hirttä paikalleen ja juuri kun he käänsivät sitä oikealle paikallensa luiskahti se (Mikon ollessa alhaalla toista hirttä veistämässä) hänen päälensä, ruhjoen hänen oikean olkapäänsä ja koko oikean puolen ruumista, sai Kustaava vihdoin sanotuksi.

— Tämä on ensimmäisiä armeliaisuuden ilmaisumuotoja, mutta ei viimeisiä tällä vasta juuri valmistumisillaan olevalla sahalaitoksella. Kymmenen vuoden kuluttua kun käännettään sen historian verisiä lehtiä, niin silloin siinä on jo sadottain "jumalan kutsuja" — kyllä tunnen nämä sa...t!

— No, älkää olko äiti millännekkään. Meidän täytyy ymmärtää asiat niinkuin ne todellisuudessa ovat ja ottaa ne vastaan. Kerran tulee meidän vuoromme. Minä lähtisin sinne hetipaikalla ottamaan selvää asian todellisesta tilanteesta, mutta luulen, että en ehti saada mitään selvää enää tänä iltana. Kello on heti kuusi ja ne siellä lopettavat työnsä. Huomenna otan asemupäivän loma saadaksenne selvän tapahtumasta ja myöskin mitä yhtiö aikoo tehdä siinä tapauksessa jos Mikko on kuollut. Aikovatko ne maksaa korvausta kuinka paljon. Minä uskon, jos kerran on niinkuin tuo muija puhui, niin hän on kuollut heti paikalla. — Se on heidän vanha tapansa aina ensi hämminkiä vähentää.

— Olisiko siinä mitään sisällä yrittää "oikeudella?"

— Ei siinä kyllä ole tavannut olla mitään sisällä, sillä he laativat lait ei heitä itseään varten, vaan meitä varten, itse ovat niitä yläpuolella. — Älkäämme kuitenkaan keskustelko

tällä tavalla ennenkuin saamme varmemman tiedon asiasta.

Tästä Kustaavan käynnistä, paremmin kuin koko tapahtumastakaan ei Oskari tiennyt mitään. Hän oli ollut ulkona leikkimässä melkein koko iltapäivän. Nyt tuli hän sisälle ja kysyi äidiltään:

— Onko kello jo kuusi?

Hänen tapansa oli aina iltasella juosta isäänsä vastaanottamaan, sentähden halusi hän sitä nytkin tietää.

— Kyllä se on kuusi, vaan sinun ei tarvitse mennä tänä iltana isää vastaan — ja kukaties ei enää milloinkaan — sanoi hänen äitinsä.

Kaikista pidätysponnistuksistaan huolimatta purskahti hän valtavaan itkuun.

— Mitä — äiti! Ovatko metsävahdit vieneet isän linnaan? Jos he ovat vieneet isän linnaan, niin älkää itkekö äiti äitikkään — minä kasvan suureksi ja silloin — silloin minä muistan sen heille kostaa, sanoi Oskari.

— Niin, poikani, he ovat vieneet isäsi, meidän molempain turvamme, vaan sinusta toivon tulevan heille kostajan, ei yksin isäsi puolesta, vaan kaikkien sortoa ja vääräyttä kärsineiden puolesta.

Sinä yötä ei pienessä Ojalan mökissä nukkunut paljon, kaikin kolmen loivat he suunnitelmia tulevasta köyhälistön vapaudesta. — Oskari päätti kostaa isäänsä puolesta. Se oli hänelle rakkain koko mailmassa. Hänen äitinsä ja Kalle hartaasti toivoivat sen ajan koittoa, jolloin mailman työtätekevät miljoonat heräivät ajattelemaan omilla aivoillaan.

Aamulla kello viisi läksi Kalle astelemaan sahaa kohden. Hänen oli oltava kuudelta paikalla, jopa vähän ennenkin, sillä täsmälleen kuudelta aamulla alkoi sahalla työt ja hänellä oli noin pari kilometriä matkaa kieltävänä. Saavuttuaan työmaalle oli siellä jo ennen häntä pitkä rivi miehiä, jotka vartosivat työnjohtajaa, jolla oli aina aamulla tapana noukkia miehet rivistä ja määrätä heille kullekin työstä siksi päiväksi.

Kalle kuunteli sivumennen miesten pakinoita ilisistä tapaturmasta, joka kuului jotakuinkin tähän tapaan:

"Sen syy on saa lukea täydellisesti liikkeen huolimattomuudeksi, yksin senkin tähden, kun eivät antaneet meille apua, vaikka siitä eilen aamulla puhuimme, kun tiesimme niiden hirsien olevan liian raskaita nostettavia neljälle miehelle. Työnjohtaja vaan sanoi ei olevan liikoja miehiä ja ettei ollut apulaisen paikalla olevia — hyväpalkkaiset muka olivat liian kallia. Helvetillinen kiire on aina ja jokapaikassa. — Saapa melkein sanoa sen olevan suora murha liikkeen puolelta — luonnollisesti ei siitä syytetä, kukapa uskaltaisi..."

Samassa asteli liikkeenhoitaja paikalle (saaden aikaan syvän äänettömyyden miesten keskuudessa).

— Hyvää huomenta! kuuluu liikkeenhoitajan ääni. — Sen äänen kaikki nousee jyllinä korkeuteen, vakuuttaen sanojen antajan olevan miehen, joka tuntee arvonsa. — Miehet nostavat kaikki yhtäaikaan lakkiaan, kumartaen syvästi, tuntien alhaisinta alamaisuutta. Liikkeenhoitajaa hetken matkaa jälessä seuraa työnjohtaja. Hän on pienehkö, sukkela mies, silmät kierivät hänen päässään samoin kuin vanhoja vaatteita kauppaavan juutalaisen.

Hän uudistaa liikkeenhoitajan "hyvänhuomenen" ja miehet taas kumartavat totuttuun tapansa.

Hetken kuluttua alkaa työnjohtaja ja jaottelemaan miehiä, määräten yhden yhtäälle, toisen toisaalle.

Vihdoin kun toiset työmiehet ovat kaikki määrätty töihinsä, ottaa hän esiin taskukirjansa.

— Jaa, te olette se Kalle Kekonen, rasvari, jolle lupasin antaa työn tänään. Katsotaanpa, kyllä kai sitä jotakin löytyy.

(Jatkoa kahdeksannella sivulla)